

3. Любченко О. Мова і право: питання співвідношення / О. Любченко // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. – 2015. – № 2. – С. 36–44.
4. Онишук І. І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / І. І. Онишук ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – 2013. – 224 с.
5. Петришин О. В. Модельні правові акти: теорія та практика реалізації : монографія / О. В. Петришин, О. А. Колодій. – К. : Алерта, 2016. – 204 с.
6. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 2 : Публічно-правова доктрина України / Ю. П. Битяк, Ю. Г. Барабаш, М. П. Кучерявенко та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, 2013. – 864 с.
7. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики : монографія : у 2 кн. / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка, 2008. – Кн. 1 : Верховенство права як принцип правової системи: проблеми теорії. – 344 с.
8. Рязанов М. Про слов'янську юридичну термінологію та її використання у сучасному українському праві / М. Рязанов // Право України. – 2013. – № 1/2. – С. 401–406.
9. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення / кер. авт. кол. В. Ф. Сіренко. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 220 с.
10. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина : підручник. Академічне видання / В. М. Тертишник. – К. : Алерта, 2014. – 440 с.
11. Тертишник В. М. Мова в діяльності юриста / В. М. Тертишник, А. М. Поповський // Право і сусп.-во. – 2010. – № 4. – С. 16–22.
12. Чорнобай О. Л. Філософія фольклорного права : [монографія] / О. Л. Чорнобай. – Львів : ТзОВ «Зах.-укр. консалтинг центр», 2013. – 228 с.
13. Цивільне право України : підручник. Особлива частина / за заг. ред. Р. Б. Шишки. – К. : Ліра – К, 2015. – 1024 с.
14. Шутак І. Д. Доктринальні основи юридичної техніки / І. Д. Шутак // Європ. перспективи. – 2013. – № 4. – С. 5–9.
15. Шутак І. Д. «Пастки» в юридичних документах та способи їх розпізнавання / І. Д. Шутак, І. І. Онишук // Актуал. пробл. вдосконалення чинного законодавства України. – 2010. – № 9. – С. 22–27.
16. Шутак І. Д. Юридична техніка : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / І. Д. Шутак, І. І. Онишук. – Івано-Франківськ, 2013. – 496 с.

М. П. Недюха,
*д-р філософ. наук, проф.,
 в. о. зав. каф. спеціально-правових дисциплін,
 Академія муніципального управління,
 м. Київ*

А. Є. Шевченко,
*д-р юрид. наук, проф.,
 зав. каф. теорії права та держави,
 ННІП Університет державної фіскальної
 служби України, м. Київ*

ЗАКОНОЗНАВСТВО ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ

Одним із засобів забезпечення належної ефективності законодавчого процесу можна розглядати наявний стан законотворчості як цілісного, послідовно здійсню-

ваного процесу, що має своєю метою підготовку високоякісних законопроектів, їх наукове, нормативно-правове й організаційне забезпечення [1].

Зважаючи на комплексний, мультипарадигмальний характер знання, що уособлюється із зазначеним структурним підрозділом юридичної науки, уявляється доцільним наголосити на необхідності об'єднання розрізнених її (законотворчості) компонентів в єдину галузь юридичного знання, скажімо, енциклопедію законодавства, за обґрунтованим варіантом К. О. Неволіна [2], професора Київського університету, визначного юриста ХІХ ст. Щонайменше, навряд чи є доцільним зведення законотворчості як процесу з певними закономірностями його розвитку, різними змістовними його складовими, до юридичної техніки. Тим більше, що остання, будучи навчальною дисципліною, не має відповідної науки, близької їй за сутністю, метою та завданнями, теоретико-методологічною базою дослідження. Адже загальновідомо, що будь-яка навчальна дисципліна є дидактико-методичною переробкою змісту науки, її адаптацією до завдань навчально-виховного процесу [3].

Утвердження законотворчості як науки і навчальної дисципліни не означає нівелиювання статусу його складових. Не підлягає сумніву, що, скажімо, юридична техніка правозастосовчих актів, поряд з юридичною технікою інших юридичних актів, має самостійне значення, їй притаманні характеристики, що відрізняють її від правотворчості.

По-перше, юридична техніка правозастосовчих актів характеризується значною розмаїтістю, що обумовлено місцем і роллю кожного конкретного правозастосовчого акта в механізмі правового регулювання, наслідком чого є, приміром, відмінність правозастосовчих актів за низкою ознак – і композиційних, і стилістичних, і за ступенем використання формулярів тощо. Звідси цілком логічним буде припущення щодо доцільності розмежування юридичної техніки кожного виду (групи) правозастосовчих актів за мовними, документознавчими, формально-логічними й юридичними ознаками.

По-друге, правозастосовчий акт, як і будь-який інший правовий документ, є своєрідним літературним твором, знаковою системою, документом писемності тощо. А це означає, що його можна аналізувати за багатьма критеріями зазначених станів – літературного твору, знакової системи та документа писемності, розглядати структурно, композиційно, на предмет їх ефективності тощо.

По-третє, юридична техніка як навчальний предмет значне місце відводить використанню та дотримуванню мовних, літературних норм у правозастосовчих актах. Аналіз мовних норм тексту здійснюється за лексичними, синтаксичними та морфологічними рівнями.

По-четверте, безпосередній вплив на якість правозастосовчих актів має ступінь їхньої формалізації, зокрема за такими ознаками, як чіткість змістовного наповнення норм та їх формального викладу. Змістовна та формально-логічна довершеність документа працює на користь правозастосовувача, зменшує кількість можливих помилок, погіршень. До того ж, значно полегшується нагляд за показниками законності й обґрунтованості в правозастосовчій практиці.

По-п'яте, як свідчить досвід, у тексті правозастосовчого акта найбільш значущими в лексичному сенсі є визначальні (смыслоутворюючі) терміни з норми, що реалі-

зується в тому чи іншому акті. Відповідно терміни, що складають змістовне наповнення того чи іншого розпорядження, текстуально визначають сутнісні аспекти правозастосовчих актів, мають застосовуватися відповідно до заданого контекстом сенсу.

По-шосте, позитивна роль у правозастосовчих актах на лексичному рівні має належати фразеологізмам як засобу оптимізації текстів, мови документу в цілому.

По-сьоме, аналіз правозастосовчих рішень у контексті вимог юридичної техніки має передбачати диференційований підхід до аналізу її складових, елементів тексту – реквізитів, композиції, стилістики тощо, їх формалізації як з точки зору змістовних елементів, так і формально-логічних.

Питання юридичної техніки у правозастосуванні, її культури, так само як і поняття «юридична техніка» є дискусійними. Прийнято вважати, що вони співвідносяться між собою як особливе й загальне відповідно. Уявляється, що термін «техніка правозастосування» є складовою більш загального поняття «юридична техніка», сенс якого полягає в процесі виробництва будь-яких нормативно-правових актів. Законодавча техніка як система юридичних засобів і прийомів створення, оформлення та систематизації законів та інших нормативно-правових актів [4, с. 132] є найважливішим різновидом юридичної техніки. Як справедливо наголошував Р. Ієрінг, сутність юридичної техніки полягає в досягненні двох головних цілей – прагненні засвоїти право та опанувати ним розумово. Цей процес (засвоєння та опанування) може бути полегшений чи затруднений, що обумовлюється характером самого права. Адже загальновідомо, що полегшення цієї роботи досягається засобами кількісного й якісного спрощення права, що складає одне з двох головних завдань техніки [5, с. 27].

До негативних аспектів застосування, реалізації норм права, як зазначає Ю. О. Тихомиров, можна віднести: а) помилкове праворозуміння; б) корупцію; в) недоліки, а то й відверті помилки щодо використання юридичної техніки; г) юридичні колізії між різними нормами й актами; д) перекручування статусу управлінських суб'єктів, а також перевищення їхніх повноважень; е) прийняття правових рішень з порушенням процедури чи взагалі її нехтуванням; ж) прогалини в законодавчому регулюванні тощо [6, с. 5–6].

Адекватне використання термінології, що забезпечує точне вираження сутності, атрибутивних вимог правозастосовчого акта, дохідливість і доступність його змісту є свідченням не тільки фахових, професійних ознак, а й уособленням високого рівня правотворчої культури його творця. Вдалі правові конструкції народжуються, як правило, на стику правотворчості та правозастосування. Відповідно, юридичні конструкції (схеми, моделі, типові зразки тощо) використовуються законодавцем для формулювання правових норм та їхньої систематизації. Теоретико-методологічною базою їх створення є усталені закони мислення, а також вітчизняні традиції правотворчості, на процесі становлення та функціонування яких не можуть не позначатися особистісно-індивідуальні особливості їх творців, рівень теоретичної підготовки останніх, володіння ним усталеними технологіями, процедурами та прийомами тощо [7, с. 75–111].

На прикладі аналізу процесу становлення, функціонування та розвитку ідеологічних явищ, впливу правової ідеології на життєдіяльність українського суспільства

[8, с. 22–43, 165–196, 237–258, 385–402; 9, с. 36–42; с. 16–21] доведено, як відомо, багато в чому суб'єктивний характер теоретичних концептуальних побудов, що дає підстави стверджувати: правові норми не можуть не нести суб'єктивних ознак, індивідуальних особливостей своїх засновників. У нашому випадку це дозволяє зробити висновок, що вже на початковому етапі правотворчості (формулювання моделі, постановка завдань і засобів їхнього досягнення) закладаються проблеми правозастосування. Як приклад можна розглянути модель підвалин (засад) кримінальної відповідальності. За підрахунками В. Н. Кудрявцева, в радянському праві, залежно від комбінацій категорій ознак, теоретично були можливі 576 різних конструкцій відповідальності, хоча законом передбачалося значно менше [10, с. 88]. Зазначена модель значною мірою поширюється і на конструкції складу злочинів у наш час.

Культура правозастосування є уособленням не тільки нормативно-правового стану законодавства, а й опосередковується життєдіяльністю суспільства, його традиціями, методами пізнавальної, законотворчої та законодавчої діяльності, соціально-економічним та культурним станом країни. Тенденції процесу модернізаційних змін українського суспільства поки що унеможливають позитивні зрушення до утвердження визначальних засад соціальної справедливості, законності та правопорядку. Звідси основне протиріччя правозастосування в його сучасному вимірі може бути уособлене тріадою «законодавець – право – практика застосування».

Таким чином, утвердження і розвиток культури правозастосування, як свідчить аналіз, можливий шляхом використання таких можливостей, зокрема: а) вдосконалення правових актів на засадах виконання базових вимог законотворчості, юридичної техніки в цілому; б) використання норм закону для досягнення оптимального правового регулювання; в) правильний вибір закону і норм застосування; г) цілеспрямована орієнтація змісту норм закону, статусу суб'єктів права та відповідних їхніх правомірних дій; д) передбачення можливих ризиків та застосування адекватних засобів їхнього правового регулювання; е) повнота застосування норм закону, а також приписів суміжних законів; ж) вивчення практики, критичний аналіз застосування норм закону (органами державної влади та місцевого самоврядування, суб'єктами соціальної дії, скажімо, політичними партіями, громадськими організаціями, громадянами країнами тощо).

Список використаної літератури

1. Курс лекцій з питань законотворчості : навч. посіб. / за ред. О. Л. Копиленка, О. В. Богачової. – К. : МП «Леся», 2011. – 456 с.
2. Неволін К. А. Энциклопедия законоведения / К. А. Неволін. – СПб., 1997. – 400 с.
3. Недюха М. П. До питання про предмет методики викладання (Постнеокласичні та синергетичні аспекти) / М. П. Недюха // Вища освіта України. – 2003. – № 3. – С. 63–69.
4. Законотворча діяльність : словник термінів і понять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Парлам. вид-во, 2004. – 344 с.
5. Иеринг Р. Юридическая техника / Р. Иеринг. – СПб., 1906.
6. Право и экономика. – 2004. – № 7. – С. 4–7.
7. Недюха М. П. Системний аналіз історичних типів європейської ідеології : монографія / М. П. Недюха. – Ірпінь, 2001. – 195 с.

8. Трансформація правової ідеології у контексті сучасних викликів : монографія / [кол. авторів; за заг. ред. Н. М. Оніщенко]. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 472 с.
9. Шевченко А. Є. Правова (конституційна) ідеологія як важлива складова державно-правового розвитку України (стаття 1) / А. Є. Шевченко, О. М. Ситник // Трипільська цивілізація : наук.-популяр. журн. – К. : МП Леся», 2012. – № 7. – С. 36–42; Шевченко А. Є. Правова (конституційна) ідеологія як важлива складова державно-правового розвитку України (стаття 2) / А. Є. Шевченко, О. М. Ситник // Трипільська цивілізація : наук.-популяр. журн. – К. : МП Леся», 2012. – № 8. – С. 16–21.
10. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений : монография / В. Н. Кудрявцев. – М. : Юрид. лит., 1972. – 352 с.

Ж. О. Дзейко,
д-р юрид. наук, проф.,
проф. каф. теорії права і держави юрид. фак.,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНІВ: ТЕХНІКО-ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ

У разі необхідності внесення до законів великої кількості змін, які суттєво змінюють зміст, найоптимальнішим варіантом є внесення змін до законів у формі створення їх нових редакцій. У разі необхідності подальші зміни вносяться у нову редакцію закону. В разі якщо існує необхідність докорінно змінити правове регулювання певних суспільних відносин у зв'язку із радикальними змінами у соціумі та невідповідністю чинного закону існуючим відносинам, потрібно прийняти новий закон. В інших випадках – краще вносити зміни до законів, оскільки це краще забезпечить безперервність, поступовість правового регулювання суспільних відносин.

У разі внесення змін до закону, у тому числі викладення всього тексту закону у новій редакції, можуть виникати проблеми дії норм законів, пов'язаних із редагованим за змістом. Вирішення зазначених проблем може здійснюватися кількома шляхами. Перший – це наведення чіткого переліку нормативно-правових актів чи їх окремих складових, які втрачають чинність у зв'язку із прийняттям цього закону. Другий – це внесення змін до пов'язаних із таким законом актів (законів), що набувають чинності одночасно. У зв'язку із цим вірною за змістом є норма ч. 8 ст. 90 «Регламенту Верховної Ради України». Зазначене правило можна використовувати лише стосовно створення законів, оскільки без законних підстав органи виконавчої влади, які здійснюють підзаконну нормотворчість, не мають права видавати відповідні підзаконні акти з метою реалізації закону. У зв'язку із цим схвальним є закріплення у законах, викладених у нових редакціях, приписів, сформульованих, як правило, у прикінцевих положеннях законів, відповідно до яких Кабінету Міністрів України у певний строк доручається підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення інших законів у відповідність із цими законами, відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативних актів, пе-

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Рабінович П. М.	
ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА – СКЛАДОВА ТЕХНІКИ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	3
Шутак І. Д.	
ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА І ТЕХНОЛОГІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ	4
Отридникова О. О.	
ВАДИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ПОБУДОВИ ГЛАВИ 82 ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	8
Капліна О. В.	
ДЕФЕКТИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЇХ НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА ПРАВОЗАСТОСОВНУ ПРАКТИКУ	11

Секція І

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБАМИ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

Давыдова М. Л.	
ПРЕДМЕТ ТЕОРИИ ЮРИДИЧЕСКОЙ ТЕХНИКИ	16
Бобровник С. В.	
ПРАВОВІЗНАННЯ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ЮРИДИЧНИХ КОЛІЗІЙ	19
Калинин С. А.	
О ФОРМАЛЬНОМ ИЗМЕРЕНИИ ПРАВА	22
Радейко Р. І.	
РІВНІ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ПРАВА	24
Дідич Т. О.	
ФОРМИ ПРАВООУТВОРЕННЯ ЯК ОСНОВА ЮРИДИКО-ТЕХНІЧНОГО ВИРАЗУ ПРАВА: КОМУНІКАТИВНО-ІНСТИТУЦІЙНИЙ АНАЛІЗ	27
Косович В. М.	
ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА: ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	31
Стецик Н. В.	
«ЮРИДИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ» ТА «ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА»: ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИРОДУ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ	34
Костовська К. М.	
ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА: ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПРАКТИКИ	38
Старицька О. О.	
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРАВИЛ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ У СУЧАСНОМУ НОРМОТВОРЕННІ	40
Головчук В. М.	
ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА НОРМОПРОЄКТУВАННЯ	44
Тертишник В. М.	
СИСТЕМНІСТЬ, ЛОГІКА І МОВА ЗАКОНУ	47
Недюха М. П., Шевченко А. Є.	
ЗАКОНОЗНАВСТВО ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ: ДО ПОСТАНОВКИ ПИТАННЯ	50

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ІВАНА ФРАНКА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЛАБОРАТОРІЯ АКАДЕМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ»**

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА І ТЕХНОЛОГІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Тези доповідей та повідомлень учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Львів, 24-25 листопада 2016 року)

